GAZETA KRAKOWSKA

Nro. 99.

W Niedzielę Dnia 11. Grudnia 1803.

Z Wiednia d. 3. Grudnia.

J. C. K. M. raczył Wicomta Konstantyna de Nieuport C. K. szambelanem nayłaskawiey mianować.

C. K. gubernium niższey Austryi dało Franciszkowi Winklerowi fabryczny przywiley na fabrykę metalowych towarow w Ebersdorf nad Dunaiem.

Z Wenecyi odbieramy pod d. 19 Listopada smutną wiadomość, że Xżna Matylda Este, siostra zmarłego niedawno Xięcia Modeny Rynalda III. w Treviso umarła; zatem w przeciągu 53 dni zeszły z tego świata 3 osoby tego Xżącego domu.

Dla wygodnieyszego urządzenia instytutu głucho-niemych w Waitznerze, dały stany Honterskiego kommitatu 396 ryn. 31 kr. C. K. radca i wice geszpan Marmaroskiego kommitatu Józef Szaplonczay 400 ryn. Pani Paulina Kłobusicka 400 ryn. Król. radca Jerzy Zmeskal 100 ryn. Agramski szkolny dystrykt 77 ryn. 24 kr. na miasto Król Zeben 48 ryn.

Z Brynu d. 2. Grudnia.

Z Konstantynopola odbieramy pod 30 Października rożne wiadomości, które naszem Czytelnikom wiernie donosiemy, Jeneralny kommissarz handlowych agentow francuzkich przybył do Kairu i przysłał gońca do francuzkiego ambassadora przy Porcie jenerała Brune. Rządca kairski przyiął go z wielkim uszanowaniem, dodał mu straż honorową, pozwolił wywiesić 3 kolorową chorągiew i 2 armaty przed iego dom zatoczyć.

Niektorzy przybyli z Egiptu Francuzi, rozszerzyli w prawdzie pogłoskę, iż ta prowincya znayduie się zupełnie w ręku Beiow; lecz Porta traktuiąc z niemi cieszy się, iż rzeczy nie są w tak złym stanie, lubo ią procz powyższych Francuzow listy z Smirny przeciwnie przekonywaią.

Kapitan basza krąży ieszcze zawsze po Archipelagu wdłuż brzegow Morei ścigaiąc rozboynikow morskich i podług ostatnich doniesień znaydował się w Idrze.

Do baszy Morei posłano admirała, aby wspolnie z nim przeyrzał twierdze Modon Cretone i o stanie ich zdał sprawę.

Basza Damaszku został złożony, ponieważ ściągnął na siebie podeyrzenie, że iest w porozumieniu z buntownikami.

Nakoniec miała Porta odebrać doniesienie o zupełnym pobiciu w 26 potyczkach Wechabitow, którzy z niedobitkami do pustyni się schronili, i szeryf mekkański obiął znowu to S. miasto. Ale ponieważ nie wyrażaią ani dnia, ani przez kogo-ci buntownicy pobitemi

zostali, zatem trzeba ieszcze czekać potwierdzenia tak ważnego dla Porty zdarzenia.

Z Petersburga d. 11. Listopada.

Po nadzwyczayney suszy i ciepłey iesieni, nastąpiła nakoniec zima. Newa iest dziś pełna kry i pływaiący most dziś rano rozebrano.

D. 6 t. m. opuścił Imperator Jmć Taurycki pałac i przeniosł się do zimowego.

Z powodu trzymania do chrztu syna batawskiego posła, udarował Imperator Jmć iego małżonkę kleynotami na głowę szacunku 15,000 rubli.

Prawodawcza kommissya nie zostaie więcey pod dozorem hrabi Sawadowskiego, ale nowego ministra sprawiedliwości, Xcia Lopuchina i godnego pomocnika iego P. Nowosiltrofa, który razem przy dawnych utrzymany iest urzędach.

Imperator Jmć mianował aktualnego szambelana Xcia Galiczyna sekretarzem stanu i prokuratorem w S. Synodzie.

Z Orenburga mamy wiadomość, iż d. 25 Września przybyła do twierdzy Orsk bukaryyska karawana z 1300 wielbłądow z azyatyckiemi towarami.

P. professor Robertson wyznaczył tu publicznie 100 czer. zł. nadgrody temu, który okaże, iż wynalazł *perpetuum mobile*, bez żadney pomocy iak n.p. ukrytey sprężyny, magnesowey igły i t. d. Jeden z tuteyszych kunsztmistrzow rozgłosił był mniemanie, iż podobną rzecz wynalazł; lecz to mniemanie teraz upadło, gdy się nikt nie zgłosił o pomienioną nadgrodę.

Z Paryża d. 22. Listopada.

Pierwszy konsul powrocił z swey podroży nad brzegi d. 18 do St. Cloud, a onegday przybył do Paryża, i większą część zimy w Tulleri przepędzi. Tegoż wieczora udał się na operę, gdzie z naywiększekszemi oklaskami był przyięty. D. 19 o godzinie 6 z rana oznaymiono Paryżanom 130 wystrzałami z armat powrot Igo konsula. Wiele osób, które huk armat ze snu obudził, rozumiały z początku, że strzelanie pokoy ogłasza, inne znowu, że Francuzi do Irlandyi wylądowali. Biegniono do Tuilleri dla dowiedzenia się prawdy, aż nakoniec Monitor wywiodł publiczność z błędu.

Nim Bonaparte z okolic Boulogne wyiechał, kazał przy parolu oznaymić: " Pierwszy konsul iest kontent z armii obozuiącey przy St. Omer i połączonych dywizyy flotyli w Boulogne; zleca przeto ienerałowi naczelnemu i admirałowi, aby oznaymili żołnierzom i maytkom, iż przez swoie postępowanie usprawiedliwili iego o nich mniemanie.,, — D. 16 pod czas burzy oglądał pierwszy konsul na okręcie Lionne rożne okręty, które niedawno były do Boulogne przybyły. Kazał potem z 12 wielkiemi armatami na brzegu doświadczenia robic, które pomimo, że bałwany wody o nie się rozbiiały i artylerzyści po kolana w wodzie stali, nie przestannie ognia dawały. Czynił to doświadczenie, aby przyzwyczaić artylerystow do trudności w wylądowaniu. D. 17 oglądał ieszcze pierwszy konsul roboty w porcie Etaples, a o godzinie 2 po południu wyiechał z Boulogne do St. Cloud.

Monitor przywodzi ieszcze pod d. 16 t. m. z Boulogne, iż nieprzyiacielskie okręty oddaliły się do swoich portow. Po 24 godzinney żegludze przybyła do Boulogne przednia straż dywizyi o 22 statkach z Hawru. Była to iuż 7 dywizya, która wczasie bytności Igo konsula tam przybyła.

Wczorayszy dziennik paryzki wyraża: " Zapewniaią, iż podobieństwo iest, że Francya nakłoni się na prożbę wielu przyiacielskich dworow do opuszczenia Hanoweru.,,

Monitor znowu na przytoczenie londyńskich doniesień pod d. 8 Listopada: " Rozpuszczono w Londynie pogłoskę, że Francuzi zamyślaią opuścić Hanower. Spustoszyli ten kray i opuszczaią go teraz, ponieważ tam iuż nie maią co brać. „ Odpowiada: — Opuszczą go w ten czas kiedy wy Maltę oddacie. — W innym mieyscu zaprzecza Monitor przytoczeniom angielskim, iakoby na d. 5 t. m. pod czas attaku Boulogne 2 statki zatopili. Daley przywodząc angielskich pism uwagę: " iż ieżeliby się angielskim usiłowaniom przeciw Boulogne udało zniszczyć tamteyszą flotylę, tedy Francuzi przynaymniey 20 miesięcy potrzebować będą do naprawienia tey szkody; " mowi, iż ieżeli się Francuzom wyprawa uda, tedy Anglicy i we 20 wiekow nie naprawią swey szkody.

Tuteysze pisma zapewniaią ieszcze zawsze, iż flotta z 80, a podług innych z więcey ieszcze złożona żaglow wypłynęła z Brestu, o którey biegu ieszcze dalszey nie ma wiadomości. Monitor nic iednak o wyyściu tey flotty nie donosi.

Dzień 18 Brumera był w Breście z wielką okazałością obchodzony. Wszystkich okrętow powiewały bandery w porcie i na przedporciu, dano kilka razy z armat ognia i prefekt marynarki dawał wielki obiad.

Od 8 dni zaczął tu przecię deszcz padać i na Sekwanie przybyło na 4 cale wody. Baczna policya zaięła natychmiast wszystkie statki na 20 mil od Paryża dla sprowadzenia tu zboża, drzewa i węgli, których rzeczy iuż tu brakowało.

Wiadomo, iż rząd angielski kazał na amerykańskich okrętach przed nieiakim czasem kilkokrotnie szukać, czyli się na nich Hieronim Bonaparte nie znayduie. Powod do tego iuż się wyiaśnił. Ob. Courrejolle, młody officyalista pocztowy, był od dawna do St. Domingo posłany, skąd udał się potem do Baltimore, chcąc do Francyi powrocić. Nim on ieszcze do Baltimore przybył, był tam Hieronim Bonaparte oczekiwany. Ob. Courrejolle przybył tam i był powszechnie za Bonapartego miany; iego protestowanie się przeciw temu i tłomaczenie się żadney nie znalazło wiary. Angielscy konsulowie i agenci handlowi w Ameryce donieśli natychmiast swemu rządowi o tym mniemanym Bonaparcie i posłali iego opis. Gdy Obyw. Courrejolle z 2 innemi Francuzami na amerykańskim okręcie Prezydent pod angielskie brzegi przybył, był zatrzymany i na liniiowy okręt Gladiator przeprowadzony i kilkokrotnie przez wysłanych kommissarzy examinowany, aż nakoniec wyznać musiano, że nie był prawdziwym Hieronimem. Poźniey wydał rząd angielski wyrok, aby wszyscy Francuzi zatrzymani w podroży byli na słowo honoru do Francyi odesłani. Tym sposobem przybył Ob. Courrejolle niedawno przez Morlaix do Francyi i opowiedział powyższe zdarzenie.

Mowią, iż pod protekcyą Pani Bonapartowy będzie założone liceum dla nauki młodych panienek.

Rossyyski jen. leit. Xżę Galiczyn przybył tu onegday, i nie długo tu bawić będzie.

Do hrabi Markowa nadbiegł długo oczekiwany goniec z Petersburga. Przez niego otrzymał od swego monarchy order S. Jędrzeia z podchlebnym listem. Tego zaraz dnia pokazał się w nim na schadzce u portugalskiego posła. O iego odwołaniu nic wcale nie słychać, i ieżeliby stąd wyiechał, mowią tuteysze pisma, to tylko na czas krótki.

Wydana przez Angielkę Williams korrespondencya Ludwika XVI., która iuż także na niemiecki ięzyk iest wyłożona, iest tu

)2(

w drukowanym iednem pismie za zmyśloną ogłoszona.

Od naszego ambassadora z Konstantynopola przybył tu onegday goniec.

Rząd wydał nowy wyrok względem dostawienia koni dla iazdy.

Z Granwillu znowu dwie dywizye okrętow do Boulogne popłynęły. Anglicy rzadko się teraz pod naszemi brzegami pokazuią.

Ob. Daugier kapitan liniiowego okrętu, iest mianowany kommendantem konsularnych maytkow.

Włoski legion, który do Francyi iest w drodze, liczy 6000 ludzi. Niektóre regimenta francuzkie będące w Szwaycaryi, odebrały iuż także rozkaz udania się do armii przeciw Anglii.

W Marsylii wszystkie okręty przychodzące z portow hiszpańskich muszą teraz nayściśleyszą kwarantanę odbywać.

Do St. Valery przybyła dywizya okrętow, która w drodze ścigała angielskiego lugra.

W Fere założono wielkie ćwiczenie artyleryi: 18 artylerystow, którzy naylepiey strzelali otrzymali nadgrody 48 do 120 fr.

Ob. Lalande przedstawił Instytutowi nowy termometer, którego stopnie fizyczne zdaią mu się dokładnieysze, naturalnieysze i wygodnieysze, niżeli Reaumura. Robią iuż tu wiele iego wynalazku termometrow.

Przez Bruxellę przebiegł nie dawno portugalski goniec do Berlina, pruski z Berlina do Paryża, a francuzki z Paryża do Hanoweru.

Tegoroczni kalendarzyk narodowy wymienia 72 kościołow protestanckich we Francyi.

Radca stanu Fleurieu, zawiaduiący teraz wydziałem marynarki, oznaymił wszystkim prefektom marynarki o neutralności Porty.

Z Bruxelli d. 23. Listopada.

Miasta St. Omer, Dunkierka, Kale i Boulogne korresponduią z sobą przez telegraficzną liniią, którą Ob. Chappe z rozkazu rządu urządził, i która ieszcze aż do Ostendy ma bydź rozciągniona. Za pomocą telegrafow wkrótce będziemy mieli spieszną kommunikacyą od uyścia Skaldy aż do uyścia Sekwany.

Armiia przy Boulogne została ieszcze w tych dniach 8000 woyska, a naywięcey letką iazdą pomnożona.

Przez nasze miasto iuż ustał woysk przechod.

Z Dunkierki, Graweliny, i innych mieysc wiele ieszcze woysk do Boulogne idzie.

Z Hanoweru przybywaią tu ieszcze zawsze piękne konie, które szczególniey do konsularney gwardyi są przeznaczone.

Z Hagi d. 26 Listopada.

Nasz kommissarz i adiutant pierwszego konsula, kontra admirał Verheul, przybył tu z Boulogne i odbył z dyrektoryatem i ministrem woyny naradzenia. Nosi on francuzki adiutancki mundur. Liczba naszych woysk tak batawskich, iako i niemieckich, na naszym żołdzie będących, które do wyprawy przeciw Anglii użytemi będą i losem wybrane zostały, wynosi 9000 ludzi piechoty, iazdy i artyleryi. Woyska te udadzą się niezwłocznie do portow i wsiądą na okręty.

W pierwszych dniach Grudnia zapewne wyprawa odpłynie, ponieważ minister nasz woienny wydał rozkaz, ażeby od 1go Grudnia żaden officyer nie oddalał się od korpusu, ani żołnierza na urlop nie puszczał.

Nasz ambassador w Paryżu, Ob. Schimmelpenink udał się także na czas nieiaki do Jozefa Bonapartego do Morfontaine.

Nasze załogi na wziętych przez Anglikow naszych osadach Demerarze i Essequebo do

połowy przez morową zarazę zmnieyszone zostały.

Onegday umarł tu w 72 roku życia Sasko-gotayski agent Hentzy, dawniey nauczyciel paziow Xcia Oranii.

Z Moguncyi d. 22. Listopada.

Schinderhannes dowodzca hordy rozboynikow, został nakoniec wczoray zguilotynowany. Exekucya zaczęła się w pół do drugiey po południu i w 20 minutach przesłał kat do wieczności 20 rozboynikow. Schinderhannes okazał się przy ogłoszeniu wyroku dniem wprzody wcale spokoynym. Przy ogłoszeniu wyroku miane były dwie piękne mowy; ieden z rozboynikow odpowiedział zimną krwią: " dobrze. „ Z hordy 63 rozboynikow 20 stracono, 7 skazano do kaydan na 24 lat, 3 na 22 lata, pomiędzy któremi znayduie się oyciec Schinderhanna (Buhler), 6 na 6 do 14 lat, 3 na 2 letnie więzienie, pomiędzy któremi znayduie się kochanka Schinderhanna, 1 na 5 miesięczne więzienie, 2 kobiety na wygnanie, a 20 osob obwinionych uznano za niewinne. Exekucya zaczęła się od Schinderhanna, który publicznie wyznał, iż winnym umiera. Tuteysi lekarze czynili zaraz galwaniczne doświadczenia na 2ch straconych. Exekucya odbyła się w naywiększym porządku przy niezmiernem natłoku widzow. Lud zawsze mniemał, że ten herszt potrafi się wymknąć, iakoż nie zbywało na usiłowaniach, ale nadaremnie. Tak więc zakończyła się naywiększa kryminalna sprawa w nowych rocznikach Francyi, która Rzepltą podług publicznych pism kosztowała pół mill. fr.

Z Rzymu d. 5. Listopada.

Oyciec S. powrocił z Castel Gandolfo do naszey stolicy d. 29 p. m. wysiadł do pałacu Quirinal przy radosnych okrzykach ludu, odgłosie dzwonow i armat, przy wysiadaniu z karety był przyymowany od kardynałow Roverella i Consalvi, gubernatora rzymskiego Cavalchini i audytora swoiego Lucchini &c. Nazaiutrz odbierał przywitania od kollegium Świętego, ciała dyplomatycznego i ślachty.

Wczoray Oyciec S. był na mszy, śpiewaney od kardynała Litty w Kościele S. Karola Boromeusza.

Bywszy biskup chaloński X. Clermont przybył do naszey stolicy z szczególnieyszym zaleceniem siebie Oycu S. od pierwszego konsula. Kardynał Consalvi sekretarz stanu ofiarował mu swoię usługę w przedstawieniu go Oycu S. lecz mu podziękował, i przeniosł ofiarowaną sobie podobnąż przysługę od ambassadora francuzkiego kardynała Fesch.

Niektóre gazety włoskie donosiły o konkordacie zawartym pomiędzy stolicą S. i Rzepltą włoską. Konkordat ten zaszedł w rzeczy samey i zawartym został w Paryżu między ministrem Rzepltey włoskiey Mareschalchi i kardynałem legatem Caprara, iuż go nawet obydwie strony potwierdziły. Głownieysze warunki tego konkordatu są następuiące: że prezydent Bonaparte mianować będzie na wszystkie arcybiskupstwa i biskupstwa wakuiące w Rzepltey włoskiey, i że Oyciec S. uzna za służące mu te wszystkie prawa, iakie poprzednik Jego uznał za służące Cesarzowi Niemieckiemu iako Xciu Medyolańskiemu; że mianowanie plebanow należeć będzie bez żadnego wyiątku miesiącow dla dworu rzymskiego, do biskupow; nakoniec, że sprzedaż dobr duchownych iest uznana za ważną.

List z Ankony pod d. 31 Października zawiera w sobie, co następuie:

Dowiaduiemy się, że na brzegach neapolitańskich pokazała się eskadra z 17 statkow algierskich złożona; obawiamy się aby niezagrażała na nowo naszemu handlowi i naszym brzegom, podobnież iak w roku przeszłym,

Aż dotąd zupełna na morzu adryatyckim panuie spokoyność.

Z Stuttgardu d. 20. Listopada.

Pozawczoray Król Jmć Szwedzki pod imieniem hrabiego Haga przybył do naszego miasta, i wysiadł do nowego pałacu gdzie od Elektora Jmć otoczonego całym swoim dworem był przyięty; Król Jmć udał się potem w towarzystwie Elektora Jmć do pokoiow dla niego przygotowanych, w wieczór był na teatrze, gdzie grano operę Achilles. Wczoray z rana ciało dyplomatyczne, ministrowie elektorscy, pierwsi urzędnicy dworu, i jenerałowie przedstawieni byli Krolowi Jmci, poczem udał się w towarzystwie Elektora Jmć i całey iego familii do zamku elektorskiego zwanego Seeschlos, a ztamtąd do Ludwisburga, gdzie iadł obiad. Około wieczora Nayiaśnieysze Osoby powróciły do Stuttgardu i znaydowały się na teatrze, gdzie grano tragedyą Joanna Ark, potem była w zamku wieczerza, po którey bal nastąpił. Dzisiay popołudniu Krol Jmć pożegnał się z Elektorem Jmć i całym dworem i poiechał do Karlsruhe. Pomiędzy osobami składaiącemi orszak Krola Jmć uważano jenerała Armfeld, P. Lagerbielke szefa departamentu interessow zagranicznych i P. Gultenstolpe kapitana gwardyi.

Z Frankfurtu d. 22 Listopada.

Pani Stael przed kilku dniami przybyła do naszego miasta; iedzie ona przez Weimar do Berlina.

P. Wenzel lekarz tuteyszy i radca Elektora Jmć Arcy Kanclerza, tudzież brat iego lekarz w Moguncyi zostali członkami akademii umieiętności w Madrycie; dyplomata przesłane im zostały przez ambassadora cesarskiego.

Hrabia Klemens Metternich Winneburg, mianowany ministrem dworu wiedeńskiego przy dworze berlińskim iadąc na mieysce swoiego przeznaczenia dnia 10 przez Pragę przeieżdzał.

Piszą z Hamburga, że Francuzi za hypotekę dla tego miasta summ, których żądali od niego i otrzymali, przeznaczyli wyspy hanowerskie na Elbie leżące, tudzież wielki las zwany Sachsenvald w kraiu luneburskim.

Z Algieru d. 3 Października.

Przed miesiącem przybył tu portugalski ambassador dla traktowania z Deiem o wykupno 370 portugalskich niewolnikow, i oraz zawarcie pokoiu. Ale, że nie mogli się zgodzić o cenę, wyiechał zatem bez dopięcia celu swego poselstwa.

Z Berna d. 12. Listopada.

Niektóre oddziały woyska francuzkiego stoiącego w Szwaycaryi odebrały rozkaz przez nadzwyczaynego gońca, aby bez odwłoki ruszyły do Francyi dla użycia ich do woyska przeznaczonego na wyprawę do Anglii, które zbiera się w okolicach St. Omer i Dunkierki. X. Testa, Ferrata Nuncyusz Apostolski pisał do landmana, że iest opatrzony potrzebnemi instrukcyami z strony J. S. do zawarcia konkordatu dla Szwaycaryi katolickiey, i że w tym celu uda się do Fryburga, i umawiać się z nim zechce, gdzie też iak wiadomo, nowego biskupa poświęci.

Wielka rada kantonu Schwitz zwołaną została, dla potwierdzenia przymierza przyiaźni świeżo zawartego z Francyą, lecz bardzo mała liczba zgromadziła się członkow iey, nic przeto niepostanowiła, i do dni 15 przedmiot ten odłożyła.

Rząd Berneński utworzył korpus strzelcow, który w kantonie tym służbę żandarmow odbywać będzie.

Z Ratyzbony d. 19. Listopada.

Dnia wczorayszego seym posiedzenie odprawił. W kollegium Xiążąt dawano głosy. Minister Austryacki dał głos, w którym

żądał przywrocenia rowności głosow w kollegium Xiążąt. W tym celu przeto wnosił utworzenie wielu nowych głosow katolickich, to iest: dla domu Austryackiego 6 nowych głosow; dla zakonu kawalerow Teutońskich i dla zakonu kawalerow S. Jana Jerozolimskiego dla każdego iednego nowego głosu; dla Elektora Arcykanclerza iednego nowego głosu za hrabstwo Wetzlar; dla Xięcia Tour i Taxis nowego głosu za kapitułę Buchau; dla Xięcia Salm-Salm nowego głosu za państwo Anholt; dla Xżąt Fürstenberg i Lichtenstein głosu, ktorego żądali za Stuchbingen i Schellinberg; dla Xięcia Croi, głosu za woytostwo Dulmen; nakoniec przypuszczenie do kollegium Xiążąt hrabiego Fugger Babenhausen, na wzor Xiążąt Colloredo, Khevenhuller, Metternich i Xiążąt Truchsefs de Waldburg. Minister W. Mistrza zakonu kawalerow S. Jana Jerozolimskiego, podobnież głosował. Wczoray po południu odprawiła swoie posiedzenie dyktatura seymu. Na posiedzeniu tym czytano list Xcia Metternich, w ktorym żąda przypuszczenia siebie do kollegium Xiążąt z głosem. Podobnyż list pisany do seymu od barona Fahnenberg ministra Austryackiego zawiera podobneż żądanie dla Xcia Khevenhuller.

Rozmaite Wiadomości.

Niedawno wyszła w Paryżu Xiążka. — *Le Modele des pretres, ou Vie de J. Brydayne, missionaire p. M. Carron le jeune.*— Francuzcy dziennikarze daią iey świadectwo, że iest w duchu Brydayna napisana, do ktorego opisu przystępuiemy.

W środku przeszłego wieku przechodził się więcey iak 40 lat po całey Francyi kaznodzieia zakonnik, zwany pospolicie Oycem Brydayne. Odbył przeszło 150 missyy z chwałą i więcey 100 dyecezyy były świadkami iego talentu. Jak się tylko dowiedziano, że on będzie miał kazanie, garnął się lud ze wszystkich stron, każdego stanu i wieku do kościoła. Moc iego wymowy tak wielka była, że nietylko do łez poruszała, ale nawet zatwardziałych uciemiężycieli i ludzi niesprawiedliwych do tego stopnia mięk czyła, że składali w iego ręce nadgrody za wyrządzone krzywdy. W miasteczku Chalons złożono tym sposobem w iego ręce przeszło 20 fr. W Grenoble widziano idące za nim wozy, ktore zaledwo pomieścić mogły suknie, sprzęty i podarunki, ktore dla ubostwa odbierał i co wieczor regularnie rozdawał. Był naywyższym sędzią sprzeczek domowych, gdzie się tylko znaydował. Sławny kaznodzieia Massylion wzywał go kilkokrotnie, aby także iego dyecezyą odwiedził. Nakoniec przybył do niego; Massylion dziwił iego wymowę, i poki tylko bawił uniego, żadnego nie chciał powiedzieć kazania.

Zycie Oyca Brydayne iest pełne naypamiętnieyszych czynow, ktore okazuią iego ognisty, poważny i mocny charakter; lecz zamiast ich wyliczania, przytoczemy tu raczey kawałek iego wymowy.

Gdy r. 1755 w kościele S. Sulpicyusza w Pazyżu miał postne kazanie, zeszło się także wiele znakomitych panow dla słuchania go. Missyonarz rzuciwszy okiem na swoich słuchaczow, widzi zgromadzonych biskupow, arcybiskupow, sławnych kaznodziei, bogaczow i panow naypierwszemi orderami przyozdobionych, zastanowił się moment, potem zaczena:

"Widząc wcale nowe dla mnie zgromadzenie, powinienbym, Bracia moi, iak się zdaie, zacząć od prożby o przebaczenie ubogiemu Missyonarzowi, ktory nie posiada tych talentow, iakich wy od każdego wymagacie, ktory o waszem zbawieniu chce mowić; lecz wcale inne unoszą mnie czucia, i ieżeli po-

kornym iestem, nie rozumieycie, ażebym się miał poniżać do upodlaiącey prożności, i iakobym był przyzwyczaiony o sobie mowic. Bóg nie chce, aby sługa Boski mniemał potrzebować kiedy przed wami wymowki, bo ktokolwiek bądź iesteście, wszyscy zarówno zemną, iesteście tylko grzesnikami. Przed waszym i moim Bogiem, nie zaś przed wami, czuię się bydź w tym momencie przymuszonym, uderzyć się z żalem w piersi. Dotąd opowiadałem sprawiedliwość w kościołach słomą pokrytych, mowiłem o naysurowszey pokucie tym, którym chleba brakowało; nauczałem naysurowszych prawd moiey religii dobrych mieszkańcow wieyskich. Cóż uczyniłem nieszczęśliwy! Zasmuciłem ubogich, naywiernieysze sługi Bostwa! Napełniłem strachem i boleścią owe proste i wierne dusze, nad któremi powinienem się był litować i one cieszyć. Tu to, gdzie moy wzrok niepostrzega iak tylko panow, bogaczow, uciemiężycieli cierpiącey ludzkości, śmiałych i zatwardziałych grzesznikow: ah! tu tylko powinienem był dadź wam słyszeć w całey piorunuiącey mocy słowo Boże, i obok mnie na ambonie pokazać wam śmierć, która wam grozi i Boga, który was sądzić będzie. Wyrok wasz trzymam w ręku, drżyycie przedemną nadęci ludzie dumą! Konieczność zbawienia, pewność śmierci, a niepewność godziny, odwłoczenie pokuty, sąd ostateczny, a nadewszystko, wieczność: oto przedmioty, o których do was chcę mowić, i to powinienem iedynie dla was zachować!,,— Następne kazanie iego, iuż nie miało tak świetnego słuchacza; wykwintny świat unikał iego piorunuiącey w maiestatyczney powadze wymowy. — To iest szczególnieysza, że Brydayne nigdy swych kazań nie pisał: co z nich się znayduie, to tylko w kościołach przepisano. Umarł roku 1767, a 62 życia.

Jak wiele zysku przynosi zniesienie klasztorow w Frankonii, można osądzić z opisu tego co się znaydowało w klasztorze Langhelm. Za wino, inwentarz, i meble zebrano 97,000 ryn. Skarb kościelny otaxowany był na 60,000, w gotowiznie i papierach, znaleziono 82,000 ryńskich, dobra i lasy policzone w intracie na trzy od sta wynoszą 5 mill. ryńskich. Na dwa lata są puszczone w arendę, po upłynieniu których, przedane bydź maią. Bywsi zakonnicy pięknego klasztoru Bauz, odebrali swoy wyrok. Opat mieć będzie rocznie pensyi 6000 ryń. i ordynaryą. Mnichy, którzy niemi byli lat 30 otrzymaią 600, ci co lat 20, 500 ci co lat 10 byli w zakonie 400, a naymłodsi 300 tylko ryńskich. Klasztor sam obrocony bydź ma dla magistratur cywilnych.

Na wyspie Ceylon, znaleziono wielkie zabytki starożytnych Cingalesow, iako to: staw w obwodzie 30 mil angielskich (6 mil polskich) wycembrowany cały ciosem z granitu; kościoł starodawny, którego 600 ieszcze stoi kolumn i wykuty w górze granitowey kościoł, o 100 kolossalnych posągach, bożka Bondhon.

---

*Przy zbliżaiącym się czasie półroczney prenumeraty na Gazetę Krakowską od Nowego **Roku** 1804 do ostatniego Czerwca tegoż roku, uprasza Redaktor teyże Gazety, aby chcący się na dal trzymać, raczyli się wcześnie zgłaszać. Cena iey iuż wiadoma.*

DODATEK

DO №. 99.

GAZETY KRAKOWSKIEY

W NIEDZIELĘ DNIA 11. GRUDNIA 1803

Dalszy ciąg Statystyczny rzut oka na kray angielski.

W zaeuropeyskich wielkiey Brytanii posiadłościach północno amerykańskie prowincye maią szczególniey wielkie i oraz niezmiernie wiele iezior. Można bez przesadzenia twierdzić, że na równeyże wielkości powierzchni stałego lądu nigdzie tyle wody rozlaney nie masz iak tu; Szwecya i Finnlandya, które w tey mierze nayblizey do Ameryki północney podobne są, iednak w tem iey nie wyrownywaią ani żaden z wszystkich innych kraiow; bo przynaymniey 15,000 mil kwadr. zaymuią tu większe i mnieysze jeziora; z pomiędzy wiekszych naypierwsze ma mieysce Superior (47). Przezeń idzie granica ziednoczonych północno-amerykańskich państw, która się ciągnie przez jezioro Huronen, w które Superior na wschod przy ciaśninach i tak nazwanych kataraktach S. Maryi wpada (48). Jezioro Huronen wpływa daley w jezioro nazwane okrągłem czyli S. Klary (49), a z tego płynie głęboką lecz spokoyną i wolny bieg maiącą rzeką *Detroit* czyli *Enge* nazwaną do wielkiego jeziora Erie (50). Jego

(47) *Rozciąga się przeszło 2025 jeogrficz. mil* □. *Więcey niż czterdzieści rzek wpada w niego, między któremi znaczna iest* Nigepon *czyli* Alemipigon; *i oprocz bardzo wielu wysp małych oblewa 4 wielkie: Isle Royale, Maurepas, Phelipeaux i Pont. — Chartrain, z których pierwsza ma 20 mil jeogr. długości, a gdzieniegdzie do 8 mil szerokości. Woda tego jeziora iest tak czysta, iż w czasie spokoynego powietrza iego skaliste łoże w głębi 6 stop wyraźnie widzieć można. Jego zaś temperatura zawsze się zbliża do punktu marznienia, który też podczas naygorętszego lata o ieden lub dwa sążnie od wierzchu wody w głąbsz spostrzedz można, i to zimno tak znaczny ma wpływ na poblizki kray, iż gorące wiatry po nad tem jeziorem przechodzące zupełnie swą temperaturę odmieniaią, a rośliny południowego brzegu do ciepleyszego klimatu przywykłe, nie udaią się iuż na brzegu północnym. Częste na tem jeziorze burze, zwłaszcza, które od północnego zachodu pochodzą, wzniecaią częstokroć niezmierne wszystko pochłonąć grożące bałwany.*

(48) *Jezioro Huronen ma przeszło 200 mil jeogr.* □ *obszerności, i ku południowi formuie zaostrzony trókąt; z tego południowego końca złączone wody Superior i jeziora Mischingan, przepłynąwszy przez jezioro Huronen, wpadaią znowu rzeką* Huron *do małego okrągłego jeziora S. Klary.*

(49) *Jezioro S. Klary ledwo ma rozległości na 20 mil jeogr. i prawie przez pół iest rafą przerznięte, która tylko małym nie wiele obciążonym statkom z iedney części do drugiey przepłynąć pozwala. I przez tę ieszcze ciągnie się granica obu państw.*

(50) *Jezioro Erie ma od zachodu na wschod pewnie długości 60 mil. a przytem naywiększą szerokość 12 mil.*

północnowschodni koniec łączy rzeka *Niagara* z ieziorem Ontario (51), które wpada do Iroquois, a z tego do rzeki St. Lorenz i do morza atlantyckiego. — Drugi szereg iezior znayduie się między północą i zachodem względem jeziora Superior, a głównym składem tych zbiorow wod iest jezioro wielkie lubo ieszcze nie zupełnie znane Winnipek, które może tylko jezioru Superior, co do obwodu i wielkości nie wyrownywa (52). Od tych ku zachodowi z pomiędzy wielu innych w tych stronach nayznakomitsze iest jezioro Cedrowe, a między północą i zachodem jezioro S. Klary. Jeszcze daley ku północy, a względem *Neu N rd Walles* ku zachodowi iest wielkie iezioro Sklaven naywiększym w tey ziemi składem wod (53), które mnogość większych i mnieyszych otacza; z większych iest jezioro Arabaska, które z tamtem iest rzeką Sklaven złączone, potem z pomiędzy wielu od *Hearne* w swey podroży przez północną Amerykę spostrzeżonemi jeziorami szczególnieysze są: Coss adgath, Cleesadawad, Thoyenoyekyed, Poind, Theye-kyelineed, Theye Chek, Cogead i jezioro Büffell. Nie tylko morza i jeziora oblewaią kraie wielkiey Brytanii, ale i wewnątrz ich płyną *rzeki*. I tak między innemi iest w Anglii: znakomita Tamiza, która się w swych górnych częściach Isis nazywa i do morza północnego wpada (54). Z nią pod Rochester rzeka Medw y od południa płynąca, oprocz wielu innych pomnieyszych rzek, łączy się (55). Tudzież z pomiędzy wielu innych rzek

---

(51) *Jezioro Ontario z pomiędzy tu wspomnionych większych jezior nie iest naywiększe, maiąc tylko* 120 *mil obwodu. Przez rzeczkę S. Lorenz, w którą wpada, i przez inne poboczne rzeki, które podobnież w niey giną, iest w związku z mnieyszemi północnemi w Kanadzie i dystrykcie Hudsonsbay, iako to: z Nipissing, Temiskaning, Beauharnoris, Schwan, S. Peter, S. John, Peritibi, Manikuagon i wielu innemi jeziorami.*

(52) *Fałsz to iest, iak bardzo wiele mapp wyraża, że się z jeziorem Superior przez niektóre mnieysze jeziora łączy; bo iakożkolwiek naybardziey na wschod położone blisko tegoż ieziora leżą, przecież ie przechodzący wązki ziemi grzbiet,* wielki Trageplaz *nazwany oddziela. Ale to prawda, że wielkie jezioro Winnipek trzema kanałami, które się składaią z rzek do siebie wpadaiących i jezior, z Hudsonsbay złączone iest. Winnipek iest w środku wielu małemi wyspami na dwie części podzielone, a ku północnemu zachodowi tegoż znayduie się znowu wielka mnogość mniey znacznych jezior, które po części z poprzedzaiącem, a po części z jeziorem Cedrowem złączone są.*

(53) *Jego wielkość nie iest ieszcze dokładnie oznaczona, wszelako zapewne się Winnipekowi rowna, a może tylko mnieysze iest od jeziora Superior. Naywiększa rościągłość jeziora Sklaven iest od wschodu na zachod. Na swey południowey stronie w odległości trzeciey części swey długości przyymuie od wschodniego brzegu* rzekę Sklaven *z jeziora Arabeska czyli Arathabescow płynącą, która znowu pod nowem nazwiskiem* rzeki Mackenzies *na zachodnim końcu jeziora wypływa z niego, a upłynąwszy więcey niż* 200 *mil niemieckich wpada do morza lodowatego.*

(54) *Tamizę (Thames) można dla ważności handlu, który na niey prowadzą, za naypierwszą w świecie rzekę nazwać. Nie masz rzeki, któraby tak dobrze miała oporządzone brzegi; w tyle stolicy brytańskiego* kraiu (Londynu) *formuie ta rzeka nayprzednieyszy port, który zawsze wielką liczbą z morza przybywaiących okrętow napełniony iest. Czystość wody w tey rzece wychwalaią, i doświadczenie pokazało, iż się świeżość i dobroć iey w dalekich podrożach morskich naydłużey utrzymuie. Od iey uyścia aż wyżey Londynu, a niekiedy i w Richmond daie się spostrzegac podnoszenie morza. W samym Londynie przypada* o 3 godz. 0′, *i podnosi się czasem aż do* 12 *stop, więc tak wysoko jak przy uyściu Tamizy. Spławność tey rzeki pospolicie dochodzi aż do* Lechlade *w górę, lecz powyżey Londynu trzeba iuż przez śluzy przepływać, co czyni podroż nieco droższą.*

(55) *Medway na dwie odnogi podzielona, nazwane West i East Swale, wpada z Tamizą w iednymże mieyscu do morza północnego. Ta znaczna rzeka niesie naywiększe okręty aż do* Chatham. ***Inne dwie mnieysze w Kent rzeki, Stour i Derwent, podobnież są spławne.***

szczególniey wartaią wspomnienia: rzeka Tamar w Kornwallis, która w okolicy brystolskiey morskiey odnogi ma początek, i właśnie na południe do kanału wpada. Daley iest rzeka górny Avon, który ma początek w *Wiltshire*, przy *Salisbury* iest spławnym, a złączywszy się z nim znaczna rzeka Stour z *Dorseth* Płynąca, wpada w *Hampshire*, do kanału. Avon dolny podobnież ma swoy początek w *Wiltshire*, a przepłynąwszy wedle *Bath* i *Bristol* chowa się wraz z Savern w Kanale bristolskim. Sawern rzeka biorąca początek w *Montgomerishire* iest po Tamizie nayznacznieysza w Anglii (56). Rzeka Dee w północney Wallii płynie szybko i pod *Chester* wpada w morze Irlandzkie (56). Mersey zaczyna się w *Derbishire*, i pod Liverpool w toż samo morze wpływa; tamże też wpływa bardziey na północ położona z Jorkshire płynąca rzeka Rible. Eden ma podobnyż początek i koniec; Ale Tweed rzeka graniczna ku Szkocyi płynie pod *Berwik*, Tyne pod *Newcastle*, a Trent, przy swem uyściu Humber nazwana, ziąwszy z sobą oprocz wielu innych rzekę Ause pochodzącą z części północnych Jorku, dąży ku morzu północnemu, i wszystkie zwłaszcza zaś ostatnia maią bardzo obszerne uyścia.

(Reszta potem.)

(56) *Po tey rzece więcey, niż li* 500 *okrętow ustawicznie i w gorę i na doł przepływa która w większey rozległości od Tamizy bo na* 160 *mil angiel. w gorę bez żadney służy iest spławną. Przeto iest w wielkiey części zachodniey Anglii bardzo ważną dla handlu. Obie też rzeki spławne Wye i Lug z gòr Walezyyskich płynące, złączywszy się pierwey z sobą pod* Hereford. *wpływaią oprocz wielu innych do Sawern.*

(57) *Zaczyna się w wysokich walezyyskich gorach, ktòre w zimie obfite śniegi okrywaią; Gdy te podczas nagle nastąpionego ciepła staią, wtedy ta rzeka wylewa i tym sposobem sprawuie często wielkie spustoszenia. To iest osobliwa rzecz o tey rzece, że płynąc przez jezioro dosyć wielkie, Pimble-Mear, nie miesza swey wody z wodą jeziora, czego odmienny kolor, szybkie płynienie, i obydwuch wód właściwe gatunki ryb do wodzą, a ktòre w tych wodach naprzemian nie pływaią.*

DONIESIENIA.

Z strony Magistratu C. K. Miasta Stołecznego Krakowa, do powszechney podaie się wiadomości, iż na dniu 19 Grudnia r. t. o godzinie 10 z rana następuiących materyałow liwerunki licytowane będą, iako to:

1. Wszelkie gatunki papierow.
2. Piora.
3. Opłatki.
4. Swice woskowe.
5. Lak.
6. Ołowki.

A to dla tuteyszego C. Kr. Magistratu Miasta Stoł. Krakowa na 2 roki to iest od dnia 1 Stycznia 1804 do ostatniego Grudnia 1805 temu wypuszczone zostaną, który naylepsze materyały i za naytanszą cenę podług atoli obranych modelow dostawiać się zobowiąże, cena fiskalna tych materyałow iest iako to:

	Ryń.	kr.
Ryza pocztowego papieru	8	25.
detto kancellaryyrnego	4	59.
detto konceptowego	3	48.
detto do pakowania	3	—
Za tysiąc sztuk pior	6	50.
Za wiązkę opłatkow wielkiey miary	—	12.
Funt świc woskowych	—	53.
Funt laku	1	17.
Tuzin ołowkow czarnych	—	16.
detto czerwonych	—	10.

Każdy maiący chęc licytowania wspomniony liwerunek dla pewności kassy mieyskiey ma się w kaucyą w gotowiźnie, albo fidejuszoryczną żadney kwestyi nie podpadaiącą iako też w wadium 10 od sta procentowy summy szacunkowey wzmiankowanych artykułem zaopatrzyć, które to wadium tym licytantom którzy przy wspomnioney licytacyi nie utrzymaią się, zaraz po ukończonym protokole powrocone przeciwnie zaś zakład tego, który te

liwerunki na siebie otrzyma, po potwierdzeniu przez wysokie C. K. rządy kraiowe protokołu licytacyi i ratyfikacyi kontraktu w summę, maiącey bydź złożoney kaucyi wrachowane, lub też po złożoney całkowicie kaucyi powrocone będzie, w razie zaś przeciwnym gdyby kontrahent od zalicytowanego dostawienia materyałow przed zamknięciem kontraktu odstąpił na ten czas toż wadium na rzecz mieyskiey kassy przepadać ma.

Kaucya na dostawienie papieru na ryń.	300.		Na dostawienie papieru około zł. ryń.		100
Pior	—	75.	Pior	—	25
Opłatkow	—	25,	Opłatkow	—	8—20
Swic woskowych . . .	—	300.	Swic woskowych . . .	—	100.
Laku	—	75.	Laku	—	25.
Ołowkow . , ...	—	30.	I ołowkow	—	10.

Ustanawia się wadium przeto ma bydź.

Bliższe zaś warunki licytacyi tego liwerunku w tuteyszey expedyturze przeyzrzane bydź mogą dla czego wszyscy maiący chęc takowego zalicytowania tamże udać się powinni.

W Krakowie dnia 2 Grudnia 1803.

Makowska C. K. prefektura ma na dniu 20 Decembra r. t. przez publiczną licytacyą w Myszlinickiey cyrkularney kancelaryi o godzinie 9ty z rana iednakowoż pod protextem wysokiey aprobaty, 4000 garcy ordynarney wodki, albo razem od iednego liweranta, albo od więcey po 100 garcy, iak tylko okoliczności pozwolą, i dla skarbu z zyskiem bydźby mogło, od tego kupić, którenby się za naymnieyszą cenę liwerować zobowiąże.

Wodka nie będzie na raz liwerowana, tylko od 1000 do 1000 garcy, iednakowoż prefektura pod czas licytacyi licytantom lepiey to obiaśni.

Pretium fisci iest od garca 52 kr. każdy ochotnik liwerowania ma za każde 1000 garcy 86 ryń. a za wszystkie 4000 10 procentowe vadium przy licytacyi w gotowiznie złożyć, i procz tego probę liweruiący wodki produkować, a nakoniec zostanie liweranta obowiązkiem w przeciągu 4 niedziel od dnia licytacyi zdatną kaucyą złożyć.

C. K. Dyrekcya Niepołomska dnia 26 8bris 1803.

Krommer.

Niżey podpisanego służący własny na kleparzu Szymon Kumarzec, wzrostu małego lat maiący do 50 rodem Rusin na dniu 13 Listopada skradłszy suknie, bieliznę, pieniądze tak w bankocetlach iako i w drobney monecie różney, tudzież patenta niżey podpisanemu służące uciekł; ktoby tedy o nim iaką powziął wiadomość niechay da znać do Kantoru Gazety Krakowskiey, a słuszną nadgrodę odbierze. *Kazimierz Zakrzewski.*

C. K. Sądy Szlacheckie Lubelskie Galicyi zachodniey wszystkim, którym o tem wiedzieć należy wiadomo czynią, że na żądanie Maryanny z Chrzanowskich pierwszego Miyński drugiego łoża teraźnieyszey Rzewuski, małoletnich po ś. p. Alexym Młyńskim pozostałych dzieci matki i opiekunki, tudzież Karola Sosnowskiego wspoł opiekuna, na zaspokoienie wygraney przeciwko Walentemu Proszewskiemu summy 967 czer. zło. 11 zł. pol.; Licytacya kosztownych rzeczy przez właściciela onych wspomnionego Walentego Proszowskiego zastawnych w depozycie sądowym znayduiących się iako to: Dyamentu w złotym pierścieniu oprawnego, tak zwanego Solitera za 300 czer. zł., kulczykow dyamentowych, za 260 czer. zło., bransoletek dyamentami obłożonych za 150 czer. zło., nakoniec zegarka z złotym łancuszkiem dyamentami przyozdobionego za 200 czer. zło. oszacowanego, w tuteyszych C. K. Sądach ślacheckich Lubelskich, na d. 15 Grudnia b. r. o godzinie 9 z rana odprawiac się będzie, na który to termin wszyscy chcący kupić te rzeczy ninieyszym zapraszaią się Edyktem.

Gołaszewski.
Wrabetz.
Purtscher.

Z Rady C. K. sądow szlach. Lubelskich Galicyi Zachod.
Dnia 31 Października 1803.
Klimaszewski.